

Scientific Conference

ГРАНИЦИ – СЪБИТИЯ – ХОРА

Светлана АНТОВА

Гост-редактор на Венец

На 13. 06. 2020 г. в чест на 60-годишнината от създаването на Историческия музей в Белоградчик и 170-годишнината от Белоградчишкото въстание се проведе една нетрадиционна по своя формат конференция - он лайн юбилейна национална конференция: „Граници. Събития. Хора.”

Какъв е бил животът през целия XX век в Белоградчик, особено в неговата първа половина та чак до средата на века, е вълнуващо научно пътешествие, което от сърце се надявам един ден, не много далеч, да можем да осъществим. Кой са били онези негови хора от старите снимки и картички, облечени в стилни, елегантни дрехи, излъчващи добри маниери, много будни и високо образовани? Какви разговори са се водили зад стените на елегантните градски сгради в неговия център или по улиците му, когато са излизали „на движение”? Как е звучала духовата музика на военния оркестър? Как са се сплитали съдбите на придошлите от всякъде военни и цивилни, и местните граждани? От това време е и идеята за изграждане на музей в града. Тя възникнала сред членовете на археологическото дружество „Градище“, основано в края на 1920 г. По онова време била уредена най-напред музейна сбирка в Белоградчишкото училище „Христо Ботев“. Истинското начало на музейното дело в града се поставя с Решение № 31 на ГНС – Белоградчик от 28 октомври 1959 г., с

което се създава „Къща – музей“. Полагат се основите на музейна сбирка, която е изложена за пръв път на 1 юни 1960 г. в крепостта по повод честванията на 110-та годишнина от Въстанието от 1850 г., а през юни 1965 г. в частично реставрираната Панова къща е открита етнографска сбирка.

Когато се планираше как да бъдат почетени двете важни годишнини – създаването на музея и годишнината от Белоградчишкото въстание, никой нямаше представа какво ще последва само месеци по-късно. Планираше се юбилейна конференция, която да се проведе в Белоградчик – града, с многогодишна история на център на гранична зона. Именно този факт бе водещ, за да се излезе от полето на музейната дейност и да се навлезе в академичното пространство на изследванията, насочени към границите. Беше преценено, че свързаните с музея, дейности, и Белоградчишкото въстание от 1850 година, като значително събитие от местната и националната история, биха могли да се включат в едно всеобхватно поле. Така темата за границите и свързаните с нея събития, движени от хората, беше някак си естествено поставена, основно поради географското място. Постепенно с невъзможността това да се случи на живо, все по-ясно за организаторите ставаше, че конференция на тази точно тема е повече от наложителна, предвид случващото се през 2020 и до днес. Една година на събития, които не сме и подозирали, че могат така драматично да променят светогледа и всекидневието на съвременния човек. Световната здравна организация (СЗО) обяви световна пандемия от Covid-19, а навсякъде по света бяха предприети политически мерки за ограничаване и спиране на корона вируса. Границите, които бяхме свикнали да преодоляваме почти неусетно изведнъж неумолимо се изправиха пред нас с нови измерения – държавите затвориха не само своите политически граници, но създадоха нови ограничения, като затвориха цели градове и области. Беше въведено задължително спазване на социална дистанция, а на хората бе наложено да носят маски – нещо

невиждано до този момент, което промени поведението ни драматично. Затворени в домовете си, милиони хора по света в продължение на месеци общуваме през социалните медии, а броенето на заразени, заболели и починали от вируса на Covid-19 измести всички останали новини. По-голямата част от училищата и университетите по света все още са затворени, дистанционното обучение внезапно се превърна в наложителна форма за обучаващите се. Дистанционната работа откъщи се наложи там, където това е възможно. Ритъмът на всекидневието бе сменен – появиха се хиляди снимки в социалните мрежи на места по света, които никога не са били по-притихнали и обезлюдени. Светът се затвори.

Така бе взето решение научната среща да се проведе он лайн в подходяща платформа. Планираната дата на конференцията остана същата, но за място на нейното случване беше избрано виртуалното пространство на Microsoft teams. Това доведе до сблъсък със съвсем нови реалности – организирането на събитие он лайн се оказа не по-малко предизвикателно от логистична гледна точка, отколкото когато събитие от такъв мащаб се организира на живо. Когато се прави научна конференция организаторите имат сложната задача да се погрижат за пътуването, настаняването, научната програма и неформалното общуване на участниците, което е дълъг и сложен процес, изцяло обвързан с възможностите на мястото, където това се случва. Провеждането на научно събитие във виртуалното пространство изправи организаторите пред нови предизвикателства – на първо място те трябваше да разучат и да опознаят до най-дребните детайли он лайн платформата, в която планираха да се случи конференцията. Да бъде планирано достатъчно време, за да могат да асистират при нужда на всеки един от желаещите да се включат в събитието, да направи своята регистрация, се оказа един дълъг и изпълнен с неочаквани перипетии, процес. Следващото нещо, което трябваше да бъде планирано, бе възможността преди самото

събитие, да се изпробва системата, така че организаторите да са сигурни, че всичко ще се случи, както е планирано.

В този брой на списание Венец: Белоградчишкото списание за история, култура и народознание на вниманието на любезния читател са представени шест статии в основните изследователски полета, в които бяха разположени докладите в конференцията – памет и граници, социално конструиране на границите, пропускливост и динамика на границите, граници и кризи.

Рая Заимова разказва историята на енорийската църква „Св. Великомъченик Георги“ в с. Орещец, разположена в района на Белоградчишките скали и Столова планина. Тя проследява обвързването на местните легенди с големия исторически наратив, който акцентира върху древността на храма, като свято място за български и сръбски поклонници и намиращите се в двора на църквата каменни кръстове, които според проф. Заимова представляват паметници с ритуално предназначение (оброци).

Пламен Събев представя мобилността в духовен план. В текста му са маркирани творби на зографи, които са гостували на българска територия през различни периоди, XVII и XVIII век, като е обърнато внимание на стиловете и специфичните качества на икони и стенописи, запазени в църкви и манастири.

Петя Банкова анализира резултатите от своите теренни изследвания в Странджанския регион, някои от житейските стратегии в миналото и съвременността на местното население в т.нар. гранични райони, както и спомените за Студената война и присъщите ѝ ограничения, наложени от комунистическия режим на управление в България.

Пламена Кирова представя граничарската общност, чрез форума „Граничарите на България“. Тя разглежда някои от дейностите на мъжете, пазили и пазещи границата на България по запазване на спомена за места и хора, дали живота си в името да запазят границата неприкосновена.

Радина Илиева се спира на спецификата на религиозните детски летовища, като подчертава ролята на етноконфесионалните общности и институции в тяхното организиране и провеждане. Текстът очертава границите, поставени от религията, по отношение на подбора на децата в лагерите и търси отговор на въпроса дали религията създава разделение между индивидите или служи за приобщаване на децата.

Десислава Пилева проследява житейските траектории на смесени семейства между българи и имигранти от Близкия Изток, установили се в България от 70-те и 80-те години на XX век до първите две десетилетия на XXI век. Тя разглежда в детайли начините, по които двойките и децата им се адаптират към променящия се начин на живот (вкл. в резултат от въоръжените конфликти и геополитическата динамика в региона), приспособявайки наличните си възможности за комуникация с близките в „другата“ страна.

Във всички тези статии е потърсен отговор на част от основните въпроси, които очертаха научната рамка на он лайн Националната юбилейна конференция „Граници. Събития. Хора“ – какви са границите; кога ги забелязваме; кои са събитията, които ги правят осезаеми по различен от обичайно възприемания начин; как границите въздействат на хората и обществото и обратното – как хората въздействат на границите, за да могат да живеят в тях и въпреки тях.

✉ Dr Svetlana Antova, Assistant Professor
Department of Historical Ethnology
Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum
Bulgarian Academy of Sciences
1000 Sofia, Bulgaria
E-Mail: svetlinata@abv.bg

© 2020 Venets: Editor

